6. Skramstad, Harold. The Mission of the Industrial Museum in the Postindustrial Age. The Public Historian, 2000. Vol. 22, № 3 (Summer, 2000), pp. 25-32.

УДК 7.05:008

СЕМІОТИЧНИЙ КОД ФЕШН-ІНДУСТРІЇ: ВІЗУАЛЬНИЙ ОБРАЗ ЯК ОБ'ЄКТ МИСТЕЦТВА

Борисова В.І., здобувач освіти
Науковий керівник: Данник К.О., кандидат культурології, доцент, доцент кафедри сценічного мистетцва і культури
Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: семіотика моди, візуальний образ, фешн-індустрія, об’єкт мистецтва, знакова система, конструювання ідентичності, художній код, візуальна комунікація, естетика костюма, цифрова мода, метамодернізм.

Сучасний соціокультурний простір характеризується домінуванням візуального компонента, у межах якого мода постає не лише як індустрія споживання, а як автономна художня система. Розгляд моди крізь призму мистецтвознавства дає змогу вийти за межі її утилітарного призначення та дослідити костюм як специфічну мову символів і культурних смислів. Методологічною основою такого підходу є семіотика моди, що дозволяє “прочитувати” складні художні коди, закладені дизайнерами у колекції: одяг функціонує як візуальний текст, а показ — як перформативна практика репрезентації [1]. Актуальність теми посилюється глибокою інтеграцією цифрових технологій у фешн-процеси та суспільним запитом на етичність і інклюзивність, що змінює семантику сучасного костюма та його комунікативні ролі [2].

Теоретичне осмислення моди як знакової системи бере початок у структуралістській традиції. Р. Барт розглядає моду як механізм, що поєднує “систему” (набір правил і кодів) та “мовлення” (конкретні практики носіння, демонстрації й опису), завдяки чому одяг стає каналом соціального означування [1]. У сучасних умовах ця бінарність ускладнюється: костюм дедалі частіше постає як самодостатній мистецький об’єкт, який не просто прикриває тіло, а бере участь у конструюванні ідентичності та формує режим видимості суб’єкта в публічному просторі [3]. У такій перспективі семіотичний трикутник “знак — значення — об’єкт” працює специфічно: матеріальна форма (сукня, аксесуар, силует, фактура) є означником, тоді як означуваним стають культурні наративи, ідеології, емоційні стани та колективні уявлення. Художня цінність моди виявляється у здатності створювати метафори, які

прочитуються аудиторією через коди культури, пам'яті та візуальних архетипів.

У 2020–2025 роках взаємодія високої моди (haute couture) з практиками contemporary art посилилася на рівні сценографії показів, скульптурності форм і музейно-виставкової логіки репрезентації: колекції дедалі частіше подаються як події на перетині дизайну, перформансу та інсталяції [2; 3]. Показовими є стратегії сучасних модних домів, зокрема Schiaparelli під керівництвом Даніела Роузберрі, де відбувається апеляція до сюрреалістичної образності: тілесність, міфологічні мотиви, цитати з історії мистецтва, а також акцент на об'єктності речі. У цьому контексті костюм виходить за межі гардеробної функції й перетворюється на скульптурну форму. Семіотика такого рішення спирається на деконструкцію звичних пропорцій і очікувань: гіперболізацію деталей, роботу з нетрадиційними матеріалами (метал, полімери, 3D-друк), гру з анатомією та силуетом. Ефект "візуального шоку" виступає не самоціллю, а прийомом актуалізації смислів, характерним для авангардних художніх практик. Відтак мода у своїх високих проявах орієнтується не стільки на комфорт, скільки на створення художньо переконливого висловлювання.

Окремого розгляду потребує трансформація візуальної мови моди в цифрову добу. Поширення digital fashion у 2021–2024 роках створило прецедент існування знаковості без фізичного субстрату: віртуальні образи функціонують як чисті семіотичні конструкції, що не залежать від гравітації, зносостійкості чи матеріальних обмежень. У цифровому середовищі художній код стає радикально вільним: "сукня" може бути зібрана з вогню, води, світлових частинок або піксельних структур, транслюючи ідею мінливості й гібридності сучасної культури [1]. Це формує нову естетику, де реальне змішується з гіперреальним, а мода стає ключовим інструментом самопрезентації у віртуальних просторах і метавсесвітах.

Семіотика моди тісно пов'язана й із соціальними змінами. Візуальна риторика 2020-х років активно кодує ідеї сталого розвитку, етичності та відповідального споживання. Перероблені матеріали, апсайклінг, видима "недосконалість" (грубі шви, нашарування, фактури руйнування) зчитуються як знаки критики масового виробництва й як маркери приналежності до певної культурної позиції. Так формується естетика "антиглянцю" та "деструктивізму", що транслює філософські смисли про крихкість світу й цінність індивідуального досвіду [3].

Головним медіатором між задумом дизайнера та аудиторією виступають фешн-фотографія і відеоарт. У 2023–2025 роках помітним є відхід від ідеалізованих глянцевих стандартів до синестетичних форматів, де зоровий ряд підкріплюється звуком, рухом і (в окремих випадках) інтерактивністю. Семіотика кадру в сучасній модній зйомці активно залучає інструменти кіномови та цитування класичного живопису, формуючи багатошарові наративи: глядач сприймає не лише річ, а й

історію, у якій колір, світлотінь і композиція працюють як повноцінні знаки [2; 3].

Аналіз подіумних практик останніх років також вказує на ренесанс етнічних кодів та їх переосмислення в контексті деколонізаційних дискусій у культурі. Орнаментика, крій і символіка традиційних культур дедалі частіше використовуються не як декоративний ресурс, а як акт повернення або переозначення культурної ідентичності. Такий "етно-модернізм" постає складним семіотичним перекладом локальних смислів на мову сучасного дизайну. Візуальний текст костюма в цьому випадку виконує роль мосту між минулим і майбутнім, демонструючи, що мода є одним із найоперативніших інструментів фіксації культурних змін [2].

Отже, фешн-індустрія сьогодні є повноправною частиною системи мистецтв, що оперує універсальною мовою візуальних знаків. Семіотичний аналіз показує: за естетичною поверхнею костюма завжди стоїть складна взаємодія кодів, які відображають дух часу (Zeitgeist). Мода 2020-х років демонструє, що образний конструкт може бути засобом інтелектуального діалогу, інструментом соціально-політичного висловлювання та простором для сміливих мистецьких експериментів. Розуміння цих кодів є необхідним для глибшого осягнення сучасної візуальної культури та її впливу на формування свідомості людини.

Список використаних джерел

1. Стилістика сучасного костюма: підручник / М. Р. Колосніченко та ін. Київ : КНУТД, 2022. 312 с.
2. Троян М. В. Фешн-індустрія як сфера сучасного мистецтва: семіотичний та культурологічний аспекти : монографія. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. 248 с.
3. The Routledge Companion to Fashion Studies / ed. by E. Edwards, K. K. P. Johnson. 2nd ed. London : Routledge, 2024. 586 p.

ORCID 0009-0007-7748-6351

ПРИНЦИПИ ФОРМОТВОРЕННЯ КОМПОЗИЦІЇ КІНОКАДРУ В ОПЕРАТОРСЬКОМУ МИСТЕЦТВІ

Живодров М.С., аспірант
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України
Науковий керівник – Новікова Л.Є., доцент, кандидат мистецтвознавства